

Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott hos barn 6–17 år

Socialstyrelsens kunskapsstöd med rekommendationer för socialtjänsten

Den 7 december 2021

Två kunskapsstöd för arbete med barn med normbrytande beteende

Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende (2020)

Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott

- Omfattar inte utförarens ansvar

Kunskapsstöden ger inte juridisk vägledning och behöver läsas som komplement till Socialstyrelsens handböcker, t.ex. *Barn och unga som begår brott*.

Insatser för barn 6–17 år med hög risk för fortsatt normbrytande beteende och/eller återfall i brott

- Stöd för val, planering och uppföljning av insatser i enskilda ärende
 - **Matchning behov – insats**
 - **Utforma ett tydligt uppdrag**
- Nationella rekommendationer om insatser
- Bilaga: Normbrytande beteende och neuropsykiatrisk eller intellektuell funktionsnedsättning

Med **normbrytande beteende** menas negativ, destruktiva beteenden som på olika sätt innebär överträdelser mot regler eller normer i det samhälle som individen lever i

Med **hög risk** menas barn som har uppvisat normbrytande beteende och vars mönster av risk- och skyddsfaktorer indikerar en påtaglig risk för fortsatta beteendeproblem

Forskning visar att verksamma insatser för målgruppen ...

Fokuserar på forskningsbaserade riskfaktorer

Faktorer som driver/upprätthåller normbrytande beteende

Är multimodala och ges med hög intensitet

Är strukturerade och baseras på social inlärningsteori och KBT

Innehåller t.ex. träning av beteenden, känsloreglering och sociala färdigheter, observationer, hemuppgifter och positiv förstärkning

Anpassas utifrån barns och föräldrars mottaglighet

För att öka individens förutsättningar att medverka och tillgodogöra sig behandlingen

Principerna om **risk**,
behov,specifik och
generell **mottaglighet**

Matcha behov med ett kunskapsbaserat behandlingsinnehåll

Behov = vad behöver förändras?

Riskområden att uppmärksamma: andra riskbeteenden (t.ex. aggressivitet, trotsighet, impulsivitet), attityder, föräldrar/familj, skola, fritid, umgänge och missbruk

Insatser = hur ska förändringen gå till?

Fokus på att barn och föräldrar får hjälp att utveckla nya färdigheter, tanke- och beteendemönster, snarare än på att begränsa oönskade beteenden

Förstärkning av barnets prosociala beteenden (det ska löna sig), strategier för tillsyn och uppsikt av barnet (upptäcktsrisk) och för hur oönskade beteenden ska bemötas

Förändringar i omgivningen som att minska stress och faktorer som orsakar problem, stödåtgärder i skolan, mobilisera nätverket runt familjen

Exempel till stöd för matchning

Riskområde (behov)	Behandlingsinriktning (mål)	Exempel på kunskapsbaserat behandlingsinnehåll (insats)
Normbrytande beteende	Utveckla prosociala färdigheter och beteendestrategier	Barnet får hjälp att lära sig nya sätt att lösa problem, öka sin förmåga att känna igen och hantera risksituationer Föräldrar får hjälp att utveckla strategier för gränssättning, öka sin förmåga att lösa konflikter Andra vuxna uppmärksammar och bekräftar barnets prosociala beteenden
Riskfyllt umgänge	Stärka prosociala umgängen och kontakter. Minska känslan av samhörighet med personer som agerar normbrytande	Barnet får hjälp att utveckla färdigheter i att samspela med prosociala kamrater och i prosociala sammanhang Föräldrar får hjälp att utveckla strategier för uppsikt/tillsyn Andra vuxna hjälper barnet att samspela med prosociala kamrater och samarbetar med föräldrarna kring uppsikt/tillsyn

Utöver behandlingsinnehåll...

Multimodalitet

En bred eller flera parallella insatser, engagera familjens privata och professionella nätverk, samverkan med och samordning av åtgärder från skola, fritids, BUP m.fl.

Hög intensitet

Tillgång till stöd kvällar/helger, hemuppgifter och påminnelser mellan träffar, stöd till vardaglig färdighets- och beteendeträning i familjehem/på HVB, hög grad av tillsyn och uppsikt

Förutsättningar för förändring

Samarbete och tillit, utgå från personens styrkor och intressen, anpassa utifrån individuell och gruppsspecifik mottaglighet, aktivt motivationsarbete, planera för motgångar.

Nationella rekommendationer

Socialstyrelsens rekommendationer

- Baseras på den just nu bästa tillgängliga kunskapen
- Kan vara starka (*bör*) eller svaga (*kan*), positiva (påbud) eller negativa (avrådan)

De sex rekommendationerna i detta kunskapsstöd

- Baseras på 27 systematiska översiktsartiklar/metaanalyser
- Resultaten visar samstämmigt att de rekommenderade insatserna minskar fortsatt normbrytande och/eller kriminellt beteende. I flera fall finns svenska studier som bekräftar internationella resultat
- Färre studier med längre uppföljningstid, därmed är kunskapen om långtidseffekter mer osäker

Fem bör-rekommendationer

Barn 6–11 år *bör* erbjudas:

Föräldraskapsstödsprogram, t.ex. Cope, DOÅ, Komet, Triple P

Multimodala färdighetsträningsprogram, t.ex. Coping Power, Dina, SNAP

Barn 12–17 år *bör* erbjudas:

Strukturerad familjebehandling, t.ex. BSFT, FFT, MDFT, MST

TFCO (behandlingsfamilj), som alternativ till institutionsvård

Strukturerad beteende- och färdighetsträning. Individuellt, i öppenvård eller på institution

Finns inte i Sverige idag

Rekommenderas även i nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk

Och en avrådan ...

Barn *bör inte* erbjudas:

- Konsekvensprogram med syfte att avskräcka (Scared Straight)

Förekom i svensk socialtjänst början av 00-talet.
Oklart om programmen erbjuds idag.

Detta och mer finns på Kunskapsguiden.se tema Barn och unga som begår brott

Rekommenderade insatser >

Rekommendationer om insatser till barn med hög risk för fortsatt normbrytande beteende.

